КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра гуманітарної освіти

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти

«УКРАЇНСЬКИЙ МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ І КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована
до затвердження на засіданні кафедри гуманітарної освіти
(протокол № 9 від 18.09.2026 р.)

Завідувачка кафедри Анна-Марія БОГОСВЯТСЬКА

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 6-3 від 01.10.2026 р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробники: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (Дільна О.А., канд. філол. наук, доцент КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»; Должикова Т.І., канд. філол. наук, доцент КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»).

Напрям підвищення кваліфікації: сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (укладачі: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, Державна установа «Український інститут розвитку освіти», Інститут педагогіки НАПН України, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, учасники робочої групи, склад якої затверджено наказом ІМЗО від 18.02.2022 № 15).

Термін дії програми: з 10.01.2027 до 10.01.2032 року.

Рецензенти:

Пастушенко Наталія, заступник директора КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

Лазоряк Ганна, учитель-методист, учитель української мови і літератури Ліцею імені Володимира Жеребного м. Рудки Рудківської міської ради Самбірського району Львівської області.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність розроблення навчальної програми для педагогів полягає в необхідності підготовки вчителів до роботи за новим Державним стандартом базової середньої освіти в контексті вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та на виконання заходів державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа».

Цільова група: педагогічні працівники закладів освіти.

Обсяг: 15 годин (0,5 кредитів ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: професійний розвиток педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей педагогів, необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р., та на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

Завдання підвищення кваліфікації:

- забезпечити усвідомлення та поглиблення знань педагогів щодо основних ідей та принципів Концепції «Нова українська школа» та державної політики у сфері загальної середньої освіти;
- сформувати цілісне розуміння сутності компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання, їх взаємозв'язку та ролі у формуванні ключових і предметної компетентностей учителя;
- удосконалити професійні вміння проєктувати освітній процес з урахуванням освітніх потреб, можливостей, інтересів та індивідуальних освітніх траєкторій учнів;
- розвинути здатність реалізовувати принцип практичної зорієнтованості навчання на уроках через використання життєвих ситуацій, навчальних кейсів, проєктної та дослідницької діяльності.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

А1. **Мовно-комунікативної**, через здатність забезпечувати здобуття освіти державною та іноземними мовами; здатність забезпечувати (за потреби) здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти; здатність забезпечувати навчання учнів іноземної мови в професійному колі (для вчителів і викладачів іноземної

мови, а також учителів, які здійснюють освітній процес (викладають навчальні предмети) іноземними мовами, здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння й навички учнів.

А2. **Предметно-методичної**, через здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентостей; здійснювати інтегроване навчання; добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку учнів; розвивати в учнів або/і студентів (відповідно до рівня освіти, який здобувається) критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання в учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів.

Д.1. **Інноваційної**, через здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; використовувати інновації в професійній діяльності; застосовувати інноваційні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

Очікувані результати підвищення кваліфікації

За результатами навчання слухач/слухачка:

- розуміє важливість дотримання правил мовленнєвого етикету та норм культури спілкування у професійній діяльності педагога;
- моделює ситуації зі застосуванням найважливіших правил мовленнєвого етикету та норм культури спілкування

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Контроль та оцінювання за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, під час індивідуального та фронтального опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях здійснюється експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних запитань до теми. **Оцінювання вербальне.**

Курс **зараховується** за умови **відвідування не менше 50%** авдиторних занять та **виконання** індивідуальної творчої роботи.

Особливості реалізації програми: дистанційна форма навчання, курс передбачає виконання індивідуальної роботи.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат видається відповідно до кількості прослуханих годин, за умови не менше 50% від загальної кількості та виконання індивідуальної роботи.

Вартість: безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням

місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з 2-х модулів та 4-х взаємопов'язаних тем.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують індивідуальну роботу – укладають Кодекс педагогічної комунікації» (10 правил мовленнєвого етикету, яких варто дотримуватися в школі). Оцінювання індивідуальної роботи здійснюється за принципом «зараховано / не зараховано».

Учасники, які відвідали не менше 50% занять та успішно виконали індивідуальну роботу, отримують сертифікат відповідно до кількості прослуханих годин.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 15 год, з них: 4 год – лекційні заняття, 8 год – практична робота, 3 год – самостійна робота.

Назва теми	**Кількість годин**				
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Контрольні заходи**	**Усього**
Інтеграційно-мотиваційне заняття					
Тема 0.1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників.	-	1	-	-	1
Усього годин за заняттям	**-**	**1**	**-**	**-**	**1**
Модуль 1. Український мовленнєвий етикет як складник національної культури					
Тема 1.1. Етикетна функція мови та сфери її реалізації.	2	-	-	-	2
Тема 1.2. Етикетні вислови та їх реалізація в різних мовленнєвих ситуаціях.	-	3	-	-	3
Усього годин за модулем	**2**	**3**	**-**	**-**	**5**
Модуль 2. Основні аспекти культури спілкування: культура мовлення, культура бесіди, культура поведінки					

Тема 2.1. Спілкування і його види. Мовленнєва поведінка. Поняття мовленнєвої ситуації.	2	-	-	-	2
Тема 2.2. Культура поведінки і культура спілкування.	-	4	-	-	4
Усього годин за модулем	**2**	**4**	**3**	**-**	**9**
Разом годин за навчальною програмою	**4**	**8**	**3**	**-**	**15**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. УКРАЇНСЬКИЙ МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ ЯК СКЛАДНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

(***лекція, 2 години; практичне, 3 години***)

Тема 1.1. Етикетна функція мови та сфери її реалізації.

Етикетна функція мови: сутність, призначення та основні мовні засоби її реалізації. Мовленнєвий етикет як система норм і правил комунікативної поведінки.

Основні сфери реалізації етикетної функції мови: побутова, професійна, освітня, ділова та цифрова комунікація.

Тема 1.2. Етикетні вислови та їх реалізація в різних мовленнєвих ситуаціях.

Етикетні вислови в системі мовленнєвого етикету: поняття, функції та основні групи. Формули мовленнєвого етикету в ситуаціях вітання, знайомства, звертання та прощання. Етикетні вислови прохання, подяки, вибачення, запрошення, привітання й побажання.

Вибір етикетних мовних засобів залежно від ситуації спілкування, статусу, віку та комунікативних ролей співрозмовників. Практичне моделювання різних мовленнєвих ситуацій і добір нормативних та доречних етикетних висловів.

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ: КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ, КУЛЬТУРА БЕСІДИ, КУЛЬТУРА ПОВЕДІНКИ

(***лекція, 2 години; практичне, 4 годин***)

Тема 2.1. Спілкування і його види. Мовленнєва поведінка. Поняття мовленнєвої ситуації.

Спілкування як форма взаємодії людей: поняття, функції та основні види спілкування. Мовленнєва поведінка особистості: поняття, чинники формування та основні моделі.

Мовленнєва ситуація як умова ефективного спілкування: її структура та основні компоненти. Взаємозв'язок мовленнєвої ситуації, мовленнєвої поведінки та вибору мовних засобів у різних сферах комунікації.

Тема 2.2. Культура поведінки і культура спілкування.

Поняття культури поведінки та її основні складники. Культура спілкування як вияв загальної культури особистості.

Норми й правила поведінки в різних сферах суспільного життя. Мовленнєва поведінка, ввічливість, тактовність і толерантність у міжособистісному спілкуванні.

Аналіз і моделювання ситуацій, що потребують дотримання норм культури поведінки та спілкування.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Контроль та оцінювання за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з теми. **Оцінювання вербальне.**

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують **індивідуальну роботу** – «Кодекс педагогічної комунікації» (10 правил мовленнєвого етикету, яких варто дотримуватися в школі).

Критерій	Зміст критерію	Бали
Повнота виконання завдання	Сформульовано 10 правил мовленнєвого етикету, яких варто дотримуватися в шкільному середовищі	0 – 2
Змістова відповідність правилам українського мовленнєвого етикету та культури спілкування	Правила ґрунтуються на принципах ввічливості, поваги, доброзичливості, тактовності, толерантності, мовної відповідальності	0 – 2
Практична спрямованість	Відображено особливості взаємодії вчителя з учнями, батьками та колегами	0 – 2
Урахування специфіки шкільної комунікації	Чіткість і лаконічність формулювань, нормативність українського мовлення, відсутність невиправданих повторів, логічність і культура викладу	0 – 2
Мовне й стилістичне оформлення	Чіткість і лаконічність формулювань, нормативність українського мовлення, відсутність невиправданих повторів,	0 – 1

	логічність і культура викладу	
Оригінальність та професійна значущість кодексу	Самостійність формулювань, цілісність системи правил, наявність власного педагогічного бачення культури комунікації	0 – 1

Завдання вважається зарахованим, якщо за всіма критеріями учасник набирає 7 балів.

Курс **зараховується** за умови **відвідування не менше 50%** авдиторних занять та **виконання** індивідуальної творчої роботи.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Мовленнєва ситуація та її основні компоненти.
2. Вплив соціальних ролей, віку, статусу та характеру взаємин співрозмовників на вибір етикетних мовних засобів.
3. Етикетні формули знайомства, представлення та встановлення контакту.
4. Мовні засоби вираження прохання, пропозиції, запрошення та поради.
5. Формули вибачення, подяки та відповіді на подяку в українському мовленнєвому етикеті.
6. Мовленнєвий етикет у ситуаціях привітання, побажання та висловлення співчуття.
7. Поняття ввічливості, тактовності та мовленнєвої делікатності.
8. Вербальні й невербальні засоби спілкування та їх взаємодія.
9. Мовленнєва поведінка педагога як складник професійної культури вчителя.
10. Особливості педагогічного спілкування з учнями, батьками та колегами.
11. Конфліктогенне й неконфліктне мовлення: мовні засоби запобігання комунікативним конфліктам.
12. Особливості українського мовленнєвого етикету в цифровому спілкуванні та професійній онлайн-комунікації.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text

2. Закон України «Про освіту». Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text

3. Державний стандарт базової середньої освіти. Режим доступу : https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinskashkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti

4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text

Основна література

1. Антисуржик: посібник / за заг. ред. О. Сербенської. – Львів : Світ, 1994.

2. Богдан С. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. – К., 1998. – 475с.

3. Грейліх О. Мовленнєвий етикет як складова професійно-педагогічної комунікації педагога. *Психолінгвістика. Психолингвистика. Psycholinguistics.* 2017. Вип. 22 (1). С. 58–69.

4. Радевич-Винницький Я.Етикет і культура спілкування. — Львів, 2001. – 220 с.

5. Стельмахович М.В. Українська народна педагогіка. Київ, 1997.

Додаткова література

1. Авраменко В. І. Культура мовлення учителя як засіб професійно-педагогічної комунікації. Режим доступу : https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/876/1/komunikacia.pdf

2. Габовда А.М. Культура мовлення як складник професійної майстерності педагога. Режим доступу : https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3411

3. Калюжна Т.Г. Культура педагогічного мовлення. Режим доступу : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2562/1/%D0%9C_1_.%D0%A0._%D0%B4%D0%BE_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%83_docx.pdf

4. Культура мови і культура мовлення вчителя. Режим доступу : https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F-6-.pdf

5. Миргород В. О. Культура мовлення викладача як складова його педагогічної майстерності. Режим доступу : https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/4bb1c8ff-4176-4efe-90a6-dae86d4b4310